

A TEMPLOM MEGTISZTÍTÁSA
P. Barsi Balázs ofn konferencia beszéde

Krisztusban Kedves Testvéreim!

Az Úr Jézus, amint ma láttuk az Evangéliumban: kötélből ostort font és megtisztította a templomot - a pogányok csarnokát. "Buzgóság emésztette" az Isten háza, a templom iránt. Csodálta a templomot, de meg is siratta és megjövendölte pusztulását. A rómaiak le is rombolták a zsidó templomot. Ugyanakkor saját testét is templomnak mondotta. Mindezek után mi a kereszténységnek a viszonya a templomhoz?

Vajon templomtalan vallás vagyunk?

Egyszer, azt hiszem, alapvetően fontos lenne végig vizsgálnunk, mit is jelent a templom a hívő keresztény számára.

Óriás tömegek elszakadtak a templomtól. - Keresztény tömegek. - Egyáltalán nem járnak templomba. Az ókor és a középkor nagyon templomos volt. Aki hívő volt, az járt a templomba. - Mi történt itt? - Én azt hiszem valami csöndes, mély emberi változás. Nem szabad mindent a bűnösség számlájára írni, mintha az ókor és a középkor embere sokkal jobb lett volna, mint mi, szegény bűnösök a XX. században.

Nyugodtabban reagáljunk erre a kérdésre. Talán szakembereket is megkérdezhetünk, vallástörténészeket, szakrális néprajzzal foglalkozókat. (Ajánlom Eliadénak, a román tudosnak a nagyszerű könyvét: "A szent és a profán"). Alapvető tény, hogy a vallásos ember számára megmutatkozik a "Szent", "az isteni világ". Elgondolkodtató, hogy a mai teljesen profanizált világban, mennyi a jelenés. - Attól függetlenül, hogy most megvizsgáljuk a jelenések valódiságát, ezekben az ember ősi vágya tör elő örült módon a XX. század végén; hogy megnyilatkozzék az Isten, a Szent. Ez a megnyilatkozás az igazán vallási esemény. Ez a megnyilatkozáskinyilvánulás rögtön megtöri a teret, mert, ahol megjelenik az Isten ott minden "ragyog". Az "Szent Hely" alhoz képest, ahol nem jelent meg. (Az a profán marad!) A "szent" annyit jelent, hogy valami jobban létezik. A "profán" mulandó. Nem is beszélve arról, hogy a "Szent Helyen", összetörnek, egymásba szakadnak az "emeletek" is, megnyílik az ég.

Gondoljunk Jákob pátriárka álmára! Üldözöttén, fáradtan, kimerülten elalszik és látja, hogy égig ér egy latorja és föl-le járnak rajta Isten angyalai. Reggelre ébredve ezt mondja: - Szent ez a hely és én nem is tudtam. Milyen félelmetes ez a Hely. S megjelöl egy követ. - Az embernek ez az ösztönös mozdulata, hogy oda tesz egy követ, hogy oltárt állít, igen fontos. Alapvetően tájékozódott a mindenségben. Ez azt jelenti, hogy megkapaszkodott a létben. Óriási esemény! Most már otthont építhet magának, civilizációt, kultúrát. Európában az újkori ember számára többszörösen lerombolták ezt a szakrális teret. Persze, nagyon megsértült emiatt az ember. Magyarország felnőtt lakóinak 25 %-a idegbeteg. Belejártszik ez is. Ki vagyunk szolgáltatva egy ismeretlen univerzumnak. Nincsenek tájékozódási pontjaink. Ebbe bele lehet örülni! Nemcsak térben, időben sincsenek vonatkozási pontjaink. Egyszerűen folyik az idő. A mai átlagember számára nincsenek ünnepek.

Ez a hatalmas deszakralizációs folyamat talán a reneszánszban kezdődött, amikor az ember saját magát tette meg abszolút vonatkozási pontnak. Tévedett. Még nem sejtette, hogy mi mindent veszít el és mi mindent rombol le. Tudniillik, azóta kiderült, hogy az ember nem lehet önmaga vonatkozási pontja, hiszen az boldogítja, hogyha kilép magából és a másik embert szereti. Aztán a természettudományok fejlődése nyomán kialakult egy új térélmény. Nem a természettudományok a hibások, hanem az ember, aki nem nőtt föl lelkileg a találmányaihoz. Óriási rombolást műveltek a természettudományok mellékhatásai az emberben. Nem a tudomány a hibás, hanem az ember, aki az egész létezéshez a "fabrikáló", a logikai, matematikus észsel kezdett közelélni.

A számokra, a matematikára, a kiszámíthatóságra épített föl egy nagyon hatékonyan működő technikai civilizációt. Eredményesen dolgozott. Viszont, a csodálkozni tudó értelme (miért vagyok én a létezésben? - És mi lesz velem?) visszafejlődött. Majdnem, hogy fordított arányban. Minél jobban kidudorodott az agya - ez a "számítógépes agy" -, annál inkább elsovadt benne a csodálkozó érelem (hogy: az "egész" miért van és "én" miért vagyok a létben). - Óriási csökkenése ez az európai embernek. A matematika nagyszerű dolog. Nehogy valaki azt higgye, hogy a természettudományok ellen beszélek. Bár néha az egyháziak beszéltek ellene, mert ezt a veszélyt sejtették meg mögötte, amit az imént bemutatam.

A matematikai azt mondhatja egy "szent helytől", hogy mondjuk 90 m². Egy másiktól azt, hogy 100 m². És még azt, hogy ez kettő hely, két szent hely. Gondoljuk meg ezért, hogy csak azt mondhatja édesanyádról, vagy szerelmedről, hogy "egy". És csak azt tudja, amit befoghat a megszámlálhatóságba. Pontosan ebben van eredményessége. Az európai ember így kezdi gondolni: Ha én mindent megszerkeszthetek - természettudományos alapon -, akkor nincs már semmiféle szükség "isteni" megnyilatkozására. A tér homogén (egyenmű). Többé nincs

"Szent Tér". Hogyha mégis vallásos marad a modern ember, akkor azt mondja: mindenütt lehet Istent imádni, minek járjak templomba? Óriási tévedés! És még ehhez hozzáteszi, hogy: aki templomba jár, az se jobb!

Elsősorban az először a munkásságot veszítettük el. Miért? Azért, mert a munkásság, a fabrikálás, a valamit eredményesen létrehozó értelem munkása lett. Nyolc órát dolgozott ezért kapott fizetést. Megtanulta azt, hogyan lehet hatékonyan alakítani a világot. S a gyárakból hazatérve azt gondolhatta, hogy az egész világ, maga a létezés így alakítható.

A parasztság később veszítette el a hitét. Mert a paraszti réteg, a földműves a föld által tartotta a kapcsolatot Istennel. Ádámot kertésznek tette meg Isten. Ha valakit hagynak földet művelni, az vallásos lesz, mert az időjárást nem tudja technikailag befolyásolni. Mindig marad valami kiszámíthatatlan. A földön keresztül kapcsolatban lehet lenni az Istennel. A gépek, a technika visszaszorítja ezt a kiszolgáltatottságot és ez nem baj. De azt a látszatot kelti, hogy az emberi létezés nincs kiszolgáltatva, hogy meg lehet oldani az emberi létezés technikával. Óriási tévedés! És még mindig hat a marxista propaganda is, hogy a tudomány ellentmond a hitnek. Nem mond ellent! Hiszen semmi köze hozzá! A hit nem abba a rétegbe szól bele, ahol én matematikai nyelven leírom és alakítom a világot, hanem abba a rétegbe, ahol szenvedsz, mert otthagytad a szerelmed, az egyetlen boldogító csodálatos kapcsolatot, a feleséged és azt mondd, hogy "mindennek vége". A hit abban a rétegben szól hozzá, ahol egyszerűen megkérdezed: egyáltalán mi az én életemnek az értelme?

Az előbb vázolt deszakralizációs folyamatot betetőzte a XX. században a totalitarisztikus rendszer megjelenése: Hitler és Sztálin. Templomrombolók voltak. Bezárták a templomokat és tiltották a templomba járást. Miért? Mert a polgár ott, azon a szakrális helyen, kicsúszhat a hatalom alól. A mindenütt jelen lévő ÁVO hatalma ott szinte megszűnt. A templomban összegyűlt emberek fölött nyitott volt az ég. Moszkvának, Budapestnek van 100-200 pontja, ahol Sztálin egyszerűen nem úr. Ahol azt kiáltják Krisztusnak: "Tiéd az ország, a hatalom és a dicsőség!". Azért nem engedhetik meg a diktátorok a szent helyek működését, mert a szabadságot nem engedik meg. "Szent Hely" az, ahol az ember "megszökhet". Persze erre még egy jó ideológiát is gyártottak: hogy a vallás elidegenít a világtól. Hát attól a világtól, amelyben akkor éltünk, jobb is volt elidegeníteni. Mindezek mellett párhuzamosan a hívők egy rétege kitartott a templom mellett. Nem olyan egyszerű megmondani, hogy miért? Egyik-másik hívő esetében ez csupán ősi atavizmus. Így szokták a nagyszülei, a szülei... Ez most abba fog maradni. A falvakban még járnak templomba, mert "így szoktuk", de ha a pap nem emeli föl a falut, és nem rázza föl az öregasszonyokat is, hogy ne ezért járjanak templomba... hogy haladják túl a szokást, akkor elárulja a keresztény jövődőt, mert ez a vallásos réteg el fog tűnni. Aztán van, aki öszintén engedelmeskedik az Egyháznak, mert az Egyházat Krisztus alapította és az Egyház előírja, megköveteli a templombajarást. Aztán ösztönös félelem is visz sokakat a templomba - egy végtelen egyhangú - s így az embert otthontalanná tevő egyformaságtól (ahol a tér és az idő homogén/ egyenmű/ vagyis borzalmasan unalmas). Ezt az unalmat egy-egy buli, farsang nem oldja fel, az élet irányvesztett marad. Ezt sokan érzik. És végül van egy egészen megtisztult új réteg, aki hirtelen rányit a templomnak a krisztusi értelmére, amely a keresztény templomot minden más templomtól megkülönbözteti. Természetesen, mi papok is sokszor nem tudtuk, hogyan reagáljunk arra, hogy sok keresztény nem éri jól magát a templomban. Hogy jól érezze magát, sok mindennel próbálkoztunk. Ízléséhez alakítottunk oltárt és rítusokat. Kár volt! Ezért nincsenek többen a templomban. Tessék megnézni, II. Alexij őszentsége itt misézett a Petőfi téren, körülbelül abban a rítusban, ahogy Nagy Konstantin idejében. A rítusok végzése miatt ugyanolyan kevesen, vagy ugyanolyan sokan vannak a templomban. Teljesen töröltük a szakrális nyelvet, hogy minden érthető legyen. Ezzel sem lettek többen a templomban. Sőt egyesek szórakoztató show-műsorokat rendeznek. Láttam a franciáknál olyan misét, amelyre alig ismertem rá. Nem tudtam, hol tart a pap, mert pódoukálta magát. Mások, hogy föloldják ezt a rossz érzést, bevették a világius állást, ölést, járást, a tipikusan vallásos testhelyzetek és tartások helyett. A régi szokást, hogy a férfiak és nők külön legyenek, feloldottuk mondván, hogy "vegyesen" majd jobban érzik magukat. Persze ez sem mozgatót meg tömegeket, ezért nem jöttek többen a templomba, és ha többen jönnek a templomba, akkor nem ezekért jönnek.

Nézzünk mélyebbre! Mi volt a pogány templomnak az igazi értelme?

Az ember Isten utáni vágya! Ezt a vágyat építették kőbe.

Az ember (a bűnbe esett ember) vágyódik a végtelen jóságra, az üdösségre, az Istenre, és ezt a vágyat kiépíti magából. Bekeríti egy "Szent Ligetet", egy "Forrást", ahol fölemelkedhet a lelke, ahol megtapasztalhatja Isten érintését. Persze szeretne volna megragadni az Istent és befogni, mintegy atomenergiát. A pogány templom hatalmas atomreaktor, mely befogja Istent, hogy aztán kicsiben élvezhesse az ember a melegét és jóságát. Itt ebben a térben, itt van! Másutt nincs jelen az Isten. Az ókori istenek olyanok, mint a jó kutyák. Tudják, hogy meddig szaladhatnak és ugathatnak. A portán túl már nem ugathat és nem haraphat. Ezért Róma, amikor egy-egy területet megszáll, annak a területnek az istenszobrát beteszi a Panteonba. Persze, hogy bajban lett Izraellel. Mikor a római behatol a Szentek Szentélyébe, nem talál ott senmit. Egy szentély, amiben nincs semmi! Mert az őszövetségi templom más, mint a pogány templom. Isten ígérete; hogy velük fog majd lakni mindörökké. Ezt a

vallásos zsidónak ma is kellene éreznie. Mikor fog ez megvalósulni, hiszen a templomot lerombolták? Márpedig Isten azt ígérte Izraelnek, hogy "mindörökké velük fogok lakni".

A keresztény templom, ennek a kettőnek, a pogány és zsidó templomnak a beteljesedése. - Az ember vágyakozik az isteni világra és hordozza az ígérte, hogy Isten egyszer vele fog élni. Jézusban, a megtestesülés által, maga az Isten lépett a világba soha nem látott módon. Egy új és örök "Szentély" ő maga.

Olyan finomsággal ábrázolja ezt Lukács evangélista, amikor arról ír, hogy Zakariás bemegy a "Szentek Szentélyébe", fölmeleg Jeruzsálembe, a hegyekbe, mert a templom mindig hegyen van (Pálóc földön is, mindenütt), mert a Templom az isteni, főszegecs világba emel. Aztán bemegy Zakariás a Szentélybe, oda, ahol Isten jelen van. Micsoda kontraszt!?! Hat hónap múlva Názáretben egy poros vidéki városban ("jöhet valami jó Názáretből?"), mondjuk egy konyhában, egy fiatal kis zsidó lányhoz, **BELÉP AZ ISTEN**. Ezzel szétrepítette a templom kárpitját. Vége az ókori templomnak! Amikor megtestesült egy édesanya méhében az Isten! Akkor maga a teremlés lett templomná. Milyen csodálatosan megragadja ezt Szent János evangéliumában, amikor ezt írja: "az Ige testté lőn", szó szerint: "Közöttünk ütötte föl a sátrát". Nem "közöttünk lakozott", hanem "közöttünk ütötte föl a sátrát", "látjuk az Ő dicsőségét, mint az Atya megszülöttjének a dicsőségét, akit kegyelem és igazság töltött be". S amikor Nátánél, ez a hitű izraelita, találkozik a názáreti Jézussal, kritikusan néz végig Jézuson. Akkor ezt mondja Jézus: "Bizony, bizony mondom nektek, hogy látni fogjátok, hogy megnyílik az ég, s az Isten angyalai föl és alá szállnak az Emberfia fölött." Vagyis az Emberfia templom! Van közlekedés az ég és föld között! A szamariai asszony templomos problémájára, "hogyan atyáink ezen a helyen imádták az Isten, ti pedig, zsidók, Jeruzsálemben", Jézus így válaszol: "Asszony, hidd el, elérkezik az óra, (s már itt is van - hiszen veled beszélek) amikor sem ezen a hegyen, sem azon nem imádják az Isten. Az igazi imádók lélekben és igazságban imádják." Jézus pusztá létével kezdte ki a templomot. Azok a hamis tanúk, akik a templom lerombolásával vádolták Jézust, valami igazságot is belekevertek vádjukba. Jézus soha nem beszélt a templom ellen. Mint hitű zsidó, feljárt oda és az apostolok is, de a létevel kikezdte magát a templomot. S ezt megérették kortársai is, hiszen leborulnak előtte. A leprás, aki meggyógyult, nem a paphoz ment, hanem őhozzá és ott adott hálát az Istennek, mintha egy templomba ment volna. És milyen csodálatos a Máté evangélium 27. fejezetben, az Úr Jézus halálának leírása: "Jézus ismét hangosan fölkiáltott és kihellette a lelkét. Ekkor a templom függőnye kettéhasadt, felülről egészen az aljáig". Vagyis megsemmisült az őszövetség Szentély, éppen akkor, amikor a katona lándzsája megnyitotta Jézus oldalát. A teljes deszakralizált, templomait veszített európai embernek ez egy egészen új örömhír, testvérek. Mert miről is van itt szó?

Először is, hogy még a profán térlélményen belül is fölmerülnek olyan értékek, amelyek a vallásos térlélményre jellemző, inhomogenitásra emlékeztetnek. (Vagyis megtöri a tért!) Vannak például helyek, amelyek minőségileg különböznek a többitől a mai pogány ember számára. Ilyen az otthon. Vagy például egy nagy szeretet születésének a helye. Az első találkozások. Mindezek a helyek még a teljesen vallástalan ember számára is megőrzik egyedülálló jelentőségüket. Ezek magánvilágának "szent helyei". Mintha az ilyen helyeken, még a nem vallásos ember számára is olyan valóság nyilatkoznék meg, mely elűt a mindennapi létezés valóságától. A profán ember, a mai ember kriptovallásos megnyilatkozásával van itt dolgunk, vagyis önmaga előtt is titok és szégyenlősen vallásos viselkedésével állunk szemben.

Miről van itt szó? A mai fizika másképp nézi a világot mint az ókori vagy középkori ember, de a mai ember számára is maradt még egy tény, egy esemény, amely megtöri a tér homogenitását és ez a szeretet élménye. A szeretetben van valami transzcendens, az embert túlhaladó. Azt a kertet, azt az ablakmélyedést, ahol utoljára beszélt Ágoston Mónikával (az édesanyjával), azt Ágoston nem felejtí el. Az ragyog. Arra a helyre, ahol te először találkoztál azzal, akit tényleg szeretsz, visszamész. Az benned él. Meg van törve a tér! És ez számokra valóság, bár semmiféle természetűdös nem lenne képes kimutatni azt, amit számokra jelent. Téged viszont ez a tér- és időélmény tart meg a létezésben.

Amikor elérkezett az idők teljessége, Isten elküldte egyszerűlt Fiát, aki kinyilatkoztatta nekünk, hogy Isten a Szeretet. Ez a kijelentés annyira azonos, hogy meg is lehet fordítani: "A Szeretet az Isten." Természetesen az igaz és tiszta szeretet. De akármilyen bemoocsolt szeretetben, a szeretetnek a legutolsó utánzatában is ott csillog valami a Szentségből. Ezért például nem tudja elfogadni a parázna, hogy miért bűn az, amit tett. Mert nem tudja különválasztani az ő gyalázatos tettét attól, hogy valamű ebben a moocsban is megcsillant még. Ez az utolsó lehetősége a mai embernek. Nem tudja szétválasztani a pocsolján megcsillant csodálatos túlvilági sugárzást. Hirtelen kiderül, hogy nem ő a központ. A reneszánsz tévedett, mert ahhoz, hogy normális emberi életet éljen, ki kell lépnie önmagából. S a reneszánszra épült descartesi filozófia a legnagyobb tévedés, és a modern ember megnéhezése; a "cogito ergo sum" (gondolkodom, tehát vagyok) - "cogitor ergo sum" - gondolatot mások által, azért vagyok. Mert mások gondoltak rám. Mert mások beszélnek hozzám. Azért jön elő a homályból az öntudatom. Azért létezem, mert szeretve vagyok mások által. Az önmagát abszolút középpontba állító ember tévedett, ez a tévedés nem megbocsátható. Iszonyat! Amikor az embert, az egyedi ember tette meg a világmindenség középpontjának.

Ennek ma óriási emberáldozata van, testvérek. Öngyilkosságok özöne. Higgyétek el!

Hirtelen megtörik a természettudományok egyeduralkodó emberfeletti, mert a szeretetben van valami, ami leírhatatlan. Nem matematika, nem fizika, nem biológia. Mindent fölülmúló valóság. Az is bizonyít, hogy amikor le akarja írni a természettudomány, a biológia és a pszichológia a szeretetet, akkor bevallja, hogy csődöt mondott. Hogy amit belőle leír, az még nem maga a szeretet. Ezután már többé nem lehet megparancsolni, hogy az ember ne menjen a "Szent Helyre", mert a "Szent Helyek" jönnek az ember életébe. S míg a természettudományok segítségével nagyszerűen eligazodom a külső világban, mindig fölmerül a kérdés: de velem, énvelem mi lesz? Van egy csodálatos mondata annak a Szent Jánosnak, aki ott állt a Kereszt alatt: "Hittünk a szeretetben." Tehát a te létezésed megoldása nem az, hogy tusz valamit, hanem hiszel valakiben, aki szeret. Ez tart fenn! A szeretet az utolsó istenélmény. Az az utolsó hely, ahol az Isten mindig eléri az embert, a történelmi utolsó napjáig, amíg dobog a szíve, amíg van tiszta pillanata. És akkor számára megtörik a tér és az idő. És ebbe a "rétegbe" jött el az Isten. Emberré lett! És ezért jegyezte meg Szent János, még az órát is, mikor találkozott a Mesterrel. "S aznap nála maradták." - János emlékében ott élnek a fák is, melyek tanúi voltak annak a napnak, annak a csodálatos ragyogásnak.

Higgyétek meg, hogy a keresztény hívő visszamegy ezekre a "Szent Helyekre" - a Színeváltozás hegyére, a cenaculumba (na is őrzi a hagyomány), ahol Jézus tartotta az utolsó vacsorát. Ekkora szeretetet az ember soha nem tapasztalt.

Testvérek, egyben az ember zseniális; nem tudja elfelejteni Jézus Krisztust, mert benne az Isten szeretete lett nyilvánvalóvá. Aztán az Olajfák hegye, ahová elkísérték. Ez az Olajfák hegye, a feltámadás után ragyogott az apostoloknak. Ezt nem lehet eleresztelni egy másik helyre. Azért "Szent Hely", mert egy emberben olyan szeretet ért el hozzánk, amely fölülmúl minden elképzelést. S a Kálvária? Az első keresztények visszamennek erre a helyre már Húsvétkor; amikor a Föltámadott dicsőségében megmutatta magát nekik. Többé nem lehet elfelejteni azt a péntek délután három órát! Az megtörte a történelmet. Ketté osztotta! Nem véletlen, hogy Urunk megtestesülésével jelöljük az éveket: Krisztus után 1994! Ez az időszámítás győz. El fogunk felejteni minden más dátumot. Higgyétek el!

Nem a pogány templomoknak és nem a zsidó templomnak a folytatása a keresztény templom, hanem annak a megtapasztalása, hogy valaki minket végtelenül szeretett, és az a tér és az idő ragyogni kezdett. A hét első napja, mert mindig a hét első napján jelent meg Krisztus. A vasárnap! Az más nappal össze nem keverhető idő. Maga az Úr Jézus vezeti be tanítványait az emmauszi úton az új szakrális világba, amelyet nem fog kikezdeni többé semmiféle deszakralizáció, mert az embert annyira kellene deszakralizálni, hogy képtelen legyen a szeretetre. Dehumanizálni kellene, teljesen elemberteleníteni, hogy többé már ne legyen képes emlékezni a szeretetre. Ha ez sikerülne, akkor az ember tényleg elfelejtené az Istent.

De amíg az ember képes a szeretetre, addig lesz neki "Szent Helye" és "Szent Ideje", lesz temploma és vasárnapja. **MAGA KRISZTUS ÉS AZ Ő EGYHÁZA.** - Azért jöttek össze ketten-hárman az Ő nevében az öskeresztények, hogy visszaemlékezzenek az utolsó vacsorára, de nemcsak visszaemlékeztek, hanem kezükbe vették a kenyeret és tudták, hogy ez az Ő TESTE és az Ő VÉRE. A keresztény templom nem az istenkereső vágyak kőbe, fába, márványba vézése.

A keresztény templom nemcsak Igéret, hanem személyes beteljesítés.

A keresztény templom egy nagy, soha nem tapasztalt szeretet által megjelölt tér.

A keresztény vasárnap, egy soha nem felejthető szeretet által kiemelt idő.

Az örökkévalóság belépett hozzánk. Innét kiindulva kell újra megtalálnunk a templomot, a keresztény szentegyházat.

Az Oltáriszentség itt van! És ezek a falak azért szentek, mert ti vagytok szentek. Ti vagytok Isten temploma, mert bennetek lakik a Szentháromság. Ebben a hívő erőterben van jelen Krisztus. Közöttünk van, azok között, akiket Ő szeret és kiválasztott s akik a hit sőtíjében most is - a mai nap is - találkozunk vele.

Amen.